

ESTEETÖN AMIS TYÖKIRJA

Kohti kaikille yhteistä ammatillista oppilaitosta

TYÖKIRJAN TARKOITUS

Kaikilla tulisi olla mahdollisuus perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen. Tämä edellyttää, että oppilaitoksen tilat, välineet, ilmapiiri ja opetus soveltuvat monenlaisille opiskelijoille.

Tämä työkirja on tarkoitettu ammatillisten oppilaitosten

- **opiskelijoille ja**
- **opettajille**

keskustelun herättäjäksi esteettömyyden eri näkökulmista ja tueksi esteettömien oppimisympäristöjen kehittämiseen.

Työkirjaa voi käyttää opiskelijaryhmän kanssa esimerkiksi opinto-ohjauksen yhteydessä ja opiskelijan yksilöllisissä ohjaustilanteissa. Työkirjaa voi käyttää myös oppilaitostasolla saavutettavien oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Tavoitteena on, että kaikki opiskelijat voivat opiskella tasavertaisesti ja kokea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi - opiskelijoiden erilaisuus on rikkaus.

TYÖKIRJAN TAUSTAA

Työkirja pohjautuu julkaisuun: Eskola ym. 2007 (toim.):

Kaikille yhteiseen ammatilliseen oppilaitokseen

– puheenvuoroja esteettömyydestä ja saavutettavuudesta

www.ijkk.fi/kekeskus/pdf/esteettomyys_toinen_painos_2008.pdf.

Työkirjaan liittyy www-sivut, jotka löytyvät osoitteesta

www.esteetonamis.fi. Www-sivustoa voi käyttää rinnan työkirjan kanssa syventävänä materiaalina.

Lisäksi työkirjaan kuuluu esteettömyyden eri näkökulmia koskeva kysely opiskelijoille, joka löytyy www.esteetonamis.fi –sivulta.

Työkirja on tuotettu Opetushallituksen rahoituksella. Työkirjan tekijöinä ovat **Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus, Keskuspuiston ammattiopisto** sekä **Kiipulan ammattiopisto**.

Esteettömyyden eri näkökulmia

Yhteisesti pohdittavaksi:

KAIKILLE YHTEINEN AMMATILLINEN OPPILAITOS
– MILLAINEN SE ON?

MITÄ ESTEETTÖMYYS TARKOITTAA?

Kysely

Kyselyn avulla tuodaan keskusteluun esteettömyyden eri näkökulmia ja kartoitetaan opiskelijoiden ja opettajien käsityksiä oppilaitoksen ja oman opiskeluryhmän esteettömyydestä tällä hetkellä.

Kysely koostuu kahdesta osasta: esteettömään opiskeluun liittyvistä mielipidevääntämisistä ja opiskelijan omiin tukitoimiin liittyvästä osasta. Osia voit käyttää joko yhdessä tai erikseen.

Kyselyn jälkeen teemoja pohditaan yhteisesti ryhmässä ja tarpeen mukaan myös yksilöllisesti esimerkiksi hojks-keskusteluissa.

Kyselyn löydät www.esteetonamis.fi –sivuilta.

Monta tapaa oppia ja opettaa

- **Jokaisella on oikeus saada opetusta, oppia ja opiskella omien kykyjensä ja edellytystensä mukaisesti**
- **Jokainen opiskelija on erilainen oppija**
- **Oman oppimisensa ja opiskelunsa suhteen opiskelija on asiantuntija**

Jokaisella on oma tapansa oppia

- **Testaa omaa oppimistapaasi – millainen ohjaus ja opetus sopii sinulle? Miten itse voit vaikuttaa?**
- **Yksi oppii tekemällä, toinen näkemällä, kolmas kuuntelemalla**
- **Oppimistyylytestejä löydät esteetonamis.fi -sivuilta**

minäin tott' on jaksat ja opetus aarteta on taita oppimista n

TUNNISTATKO ITSESSÄSI SEURAAVIA PIIRTEITÄ?

- ☐ Lukeminen on hidasta
- ☐ Vieraiden kielten opiskelu on hankalaa
- ☐ Kirjoitettua tekstiä on vaikea saada aikaiseksi
- ☐ Matematiikka tai jotkut sen osa-alueet ovat hankalia
- ☐ Keskittyminen on vaikeaa – etenkin jos läsnä muita ulkoisia ärsykyksiä
- ☐ Keskittyminen herpaantuu helposti
- ☐ Ääneenlukeminen on epämiellyttävää
- ☐ Kirjoitusvirheitä esiintyy tekstissä runsaasti
- ☐ Rivit vilisevät silmissä
- ☐ Vaikea muistaa kumpi on oikea puoli ja kumpi vasen
- ☐ Hahmottaminen on hankalaa
- ☐ Aikataulujen noudattaminen on vaikeaa
- ☐ Vaikeus painaa mieleen asioita (etenkin ulkoa opettelu)
- ☐ Tavarat katoavat jatkuvasti, aina on jotakin hukassa
- ☐ Opiskelu on yrityksistä huolimatta hankalaa

Jos tunnistat,

keskustele asiasta

opettajasi tai opinto-ohjaajan kanssa

Miten lukemista ja kirjoittamista voi helpottaa?

NÄIHIN VOIT ITSEKIN VAIKUTTAA:

- **Myönteinen asenne oppimista kohtaan**
- **Ohjauksen pyytäminen**
- **Erialaisten työskentelytapojen kokeileminen**
- **Aikaa tekemiseen**
- **Avoimuus – puheeksi ottaminen**
- **Häiriötön tila**
- **Tekstiin värejä, numeroiteja, alleviivauksia, piirroksia**

- **Tehtävälistat ja ohjeet lyhyesti**
- **Kuvien käyttäminen**
- **Kirjallisen materiaalin pyytäminen etukäteen**
- **Kerrotaan asiat eri sanoin**
- **Tietokone; oikoluku**
- **Ääneen puhuminen**
- **Piirroksat, käsitekartat**

Jokainen on erilainen oppija

– miten opiskellaan samassa ryhmässä?

Miten opiskeluryhmässä voidaan huomioida jokaisen oppijan erilaisuutta? Millainen on opiskelijaryhmä, jossa jokainen opiskelija voi oppia omien edellytystensä mukaisesti?

Mitä tämä edellyttää

- ☐ **Opiskelijoilta**
- ☐ **Opettajilta**
- ☐ **Oppilaitokselta**

Välillä tarvitaan erityisiä tukitoimia

Yksilöllinen suunnitelma takaa edellytysten mukaisen oppimisen

- **HOPS**
 - henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

- **HOJKS**
 - henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma
 - * suunnitelmassa kuvataan opetukseen liittyvät tukitoimet ja opiskelijahuollon tukitoimet

Yksilölliset suunnitelmat

Miten voit valmistautua omaan
HOPS- tai HOJKS-keskusteluusi?

Pohdi jo ennen keskustelua

- **Ketä toivoisit omassa keskustelussasi olevan mukana?**
- **Mitä haluaisit opettajan tietävän sinusta, mitä haluat kertoa itsestäsi?**
- **Mikä on sinulle paras tapa oppia?**
- **Mitä toivoisit opettajan ottavan huomioon sinun kanssasi työskennellessä?**
- **Millainen materiaali soveltuu sinulle parhaiten?**
- **Millaiset työskentelymenetelmät sopivat sinulle parhaiten?**
- **Mitkä ovat vahvuuksiasi ja mitkä kehittämiskohteitasi?**

Hyvä ilmapiiri kouluun

Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa, ja sosiaaliset tekijät kuten hyvä ilmapiiri vaikuttavat opiskeluun.

Myönteistä ja turvallista ilmapiiriä edistävät:

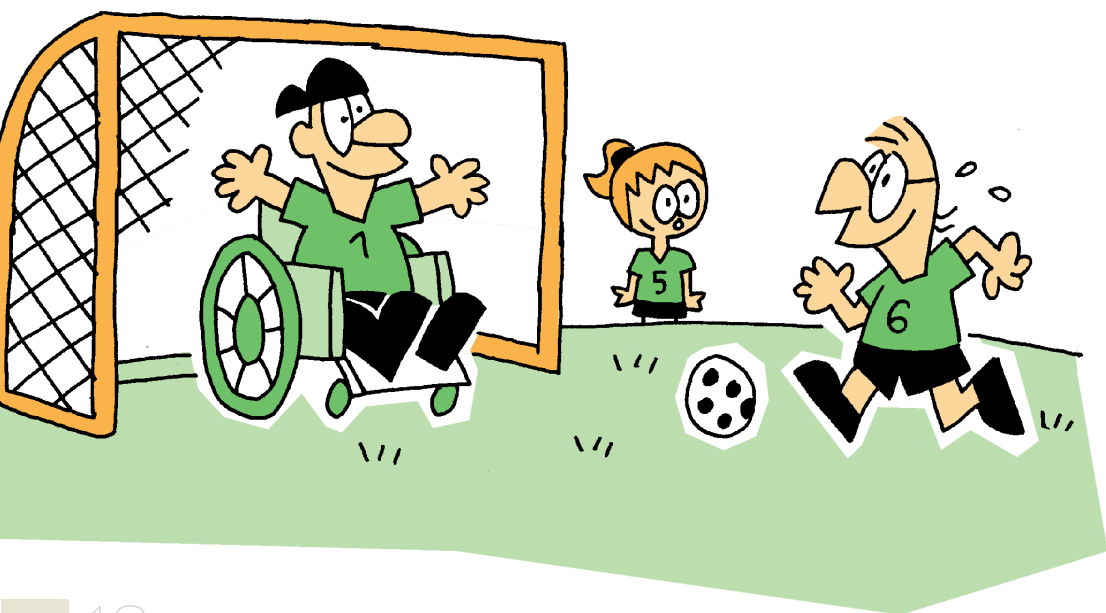
- tasa-arvoinen suhtautuminen ja kaikkien opiskelijoiden huomioiminen tasapuolisesti
- erilaisuuden kunnioittaminen ja hyväksyntä
- hyvinvoinnin edistäminen
- avoin keskustelukulttuuri
- yhteistoiminnallisuus
- tuen antaminen ja varhainen puuttuminen huolen herätessä

MITÄ ITSE AJATTELET HYVÄSTÄ ILMAPIIRISTÄ?

Hyvä ilmapiiri kouluun – Miten voit itse vaikuttaa

Miten tuet lukuvuoden aikana hyvän ilmapiirin rakentumista omassa ryhmässäsi/ koulussasi?

Ymmärrätkö sinä minua ja minä sinua?

Opiskelussa tarvitaan vuorovaikutustaitoja. Sillä on merkitystä, miten me ymmärrämme toisiamme. Vuorovaikutuksessa onkin tärkeää, että osapuolet tulevat ymmärretyksi

Puheen lisäksi viestimme toisillemme muullakin tavalla. Voimme elein, ilmein, katsein ja kehon asennoilla kertoa mitä ajattelemme. Omalla asenteellamme vaikutamme siihen, miten vuorovaikutustilanteet sujuvat.

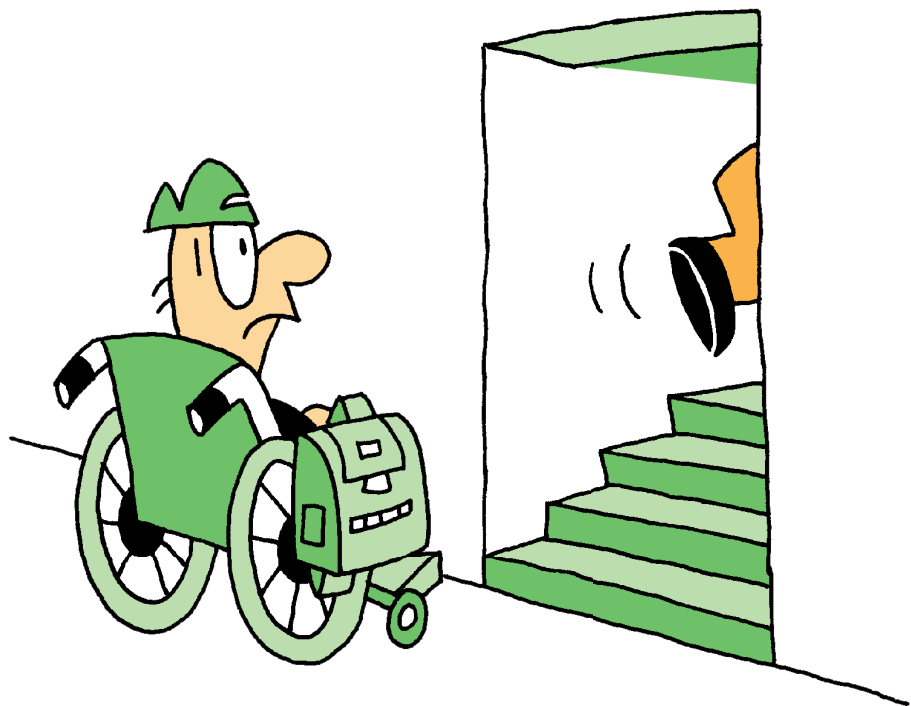
Miten sinä voit toimia, jotta tulet ymmärretyksi?

Laatikaa hyvän keskustelun pelisäännöt opiskelijaryhmäänne.

Kaikki voivat liikkua ja toimia

Tämä tarkoittaa

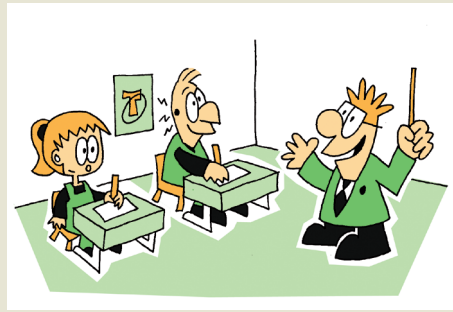
- **vaivatonta liikkumista piha- ja paikoitusalueella**
- **helppoa sisäänpääsyä rakennuksiin**
- **vaivatonta liikkumista ja toimimista oppilaitoksen sisällä**
 - * käytävillä ja yhteisissä tiloissa liikkuminen
 - * luokkatiloissa liikkuminen ja toimiminen
- **hyvää kuunteluympäristöä**
- **selkeitä ohjeita ja opasteita**

KARTOITUSLISTA

– kartoita oppilaitoksesi rakennetun ympäristön esteettömyys, kirjaa huomiosi ja kehittämis ehdotuksesi

- ☐ Paikoitusalueella on vammaistunnuksella merkitty pysäköintipaikka
- ☐ Piha-alue ja sisäänkäynnit ovat selkeästi havaittavissa ja hyvin valaistu
- ☐ Rakennuksen sisäänkäynnissä on luiska
- ☐ Ovet ovat kevyitä ja leveitä
- ☐ Rakennuksessa on selkeät opasteet eri tiloihin
- ☐ Monikerroksisessa rakennuksessa on hissi
- ☐ Pyörätuolilla liikkuva pääsee tarvitsemiinsa tiloihin
- ☐ Jokaisessa kerroksessa on pyörätuolin käyttäjälle soveltuva wc
- ☐ Koulun käytävillä ei ole turhia kynnyksiä tai muita esteitä

- ☐ Kulkuväylät ovat riittävän leveitä ja moniaistillisia (värit, kontrastit, pintamateriaalit) sekä valaistuja
- ☐ Portaissa on kaiteet molemmilla puolilla ja kontrastiraidat portaitten laidoilla
- ☐ Opiskelupiste on esteetön ja helposti säädettävissä
- ☐ Luokkatila on mahdollisimman kaikumaton (tarvittaessa akustiikkalevyt)
- ☐ Hälyääniä vältetään luokkatilassa
- ☐ Luokassa on väljä ja selkeä kalusteiden sijoittelu ja sisustus
- ☐ Vaatenaulakoita on sopivalla korkeudella

Jos totesit puutteita,
 miten lähdet viemään asioita eteenpäin?

Kaikki voivat käyttää tietokonetta

Ota täysi hyöty irti tietokoneestasi
ja mukauta koneesi vastaamaan omia tarpeitasi!

Tutustu esteetonamis.fi -käyttöesimerkkeihin:

- * Lukeminen ruudulta hankalaa?
- * Kirjoittaminen hankalaa?

- **Miten voi vaikuttaa siihen, että tietokoneen käyttö on esteetöntä ja onnistuu kaikilta?**
- **Millaisissa tilanteissa tarvitaan erillisiä apuvälineitä tai apuohjelmia?**

Onnistunut työssäoppiminen

Työpaikalla tapahtuva oppiminen,
työssäoppiminen on tärkeä osa ammattiin oppimista.

Millainen on onnistunut työssäoppimisjakso?
Mikä työssäoppimisjakson onnistumiseen vaikuttaa?

Mitkä ovat

- **Opiskelijan**
- **Opettajan**
- **Työpaikkaohjaan tehtäviä?**

Ohjauksella on iso rooli työssäoppimisjakson onnistumiselle. Ohjausta tapahtuu jo ennen jaksoa, jakson alussa, aikana ja lopussa sekä jakson jälkeen. Ohjauksen avulla pyritään myös työllistymisen tukemiseen.

Pohdi, millaisia kysymyksiä/odotuksia ja toiveita ohjaukselle opiskelijoilla on työssäoppimisen eri vaiheissa?

Ennen

Alussa

Aikana

Lopussa

Jälkeen

yksilöllisyys: hops/ tops (hojks)

Miten opettajat ja työpaikkaohjaajat ohjaavat työssäoppimisjakson eri vaiheissa?

Ennen	
Alussa	
Aikana	
Lopussa	
Jälkeen	

Kehittämistoimenpiteiden suunnittelua

Seuraavalla sivulla on yhteenveto esteettömyyden eri alueista.

Arvioi, miten ne toimivat
omassa oppilaitoksessasi/
opiskelijaryhmässäsi?

Esteettömyyden eri osa-alueet	Mikä jo toimii?	Mikä on kehitettävää ?
Monta tapaa oppia ja opettaa – opetuksen ja ohjauksen esteettömyys		
Hyvä ilmapiiri kouluun - asenteellinen ja sosiaalinen esteettömyys		
Ymmärrätkö sinä minua ja minä sinua? - vuorovaikutuksen esteettömyys		
Kaikki voivat liikkua itsenäisesti – tilojen ja ympäristön esteettömyys		
Kaikki voivat käyttää tietokonetta - tietotekniikan esteettömyys		
Työssäoppiminen onnistuu – esteettömyys työssäoppimisjaksolla		

Kehittämistoimenpiteiden suunnittelu:

Esteettömyyden edistämisen tavoitealueet	Mitä tehdään?	Kuka tekee?	Mikä on tuloksena?

Tekijät

Anne Lehtonen,

työryhmänjohtaja, Kiipulan ammattiopisto

Anne Sahlman-Kiiski,

fysioterapeutti, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus

Anu Jokinen,

esh, kouluttaja, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus

Jari Pantzar,

kuvittaja

Jarkko Korhonen,

verkkoviestinnän suunnittelija, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus

Liisa Metsola,

kehitysohjaaja, Keskuspuiston ammattiopisto

Pete Alander,

julkaisun taitto ja typografia, Bandmill

Seija Eskola,

erityisopetuksen asiantuntija, Invalidiliiton Järvenpään koulutuskeskus

Ulla Ruuskanen,

kehityspäällikkö, Keskuspuiston ammattiopisto

ESTEETÖN AMIS TYÖKIRJA

Kohti kaikille yhteistä ammatillista oppilaitosta

Tämä työkirja on tarkoitettu ammatillisten oppilaitosten

- **opiskelijoille ja**
- **opettajille**

keskustelun herättäjäksi esteettömyyden eri näkökulmista ja tueksi esteettömien oppimisympäristöjen kehittämiseen.

Työkirjaa voi käyttää opiskelijaryhmän kanssa esimerkiksi opinto-ohjauksen yhteydessä ja opiskelijan yksilöllisissä ohjaustilanteissa. Työkirjaa voi käyttää myös oppilaitostasolla saavutettavien oppimisympäristöjen kehittämisessä.

Tavoitteena on, että kaikki opiskelijat voivat opiskella tasavertaisesti ja kokea olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi - *opiskelijoiden erilaisuus on rikkaus*.

KIRJA ON TUOTETTU OPETUSHALLITUKSEN RAHOITUKSELLA